

**ВЧИТИ ІНШОГО, ЩОБ ЙОМУ БУЛО
КОМФОРТНО ЖИТИ,
А НЕ ВЧИТИ ТОМУ, ЩО «Я ЗНАЮ».**

Роль вищої освіти в процесі Євроінтеграції: Сучасні стратегії розбудови освітніх систем

Мета: сформувати цілісну позицію планетарного мислення щодо ролі та стратегій розвитку вищої професійної освіти 21 століття.

Основні питання:

- **Головні протиріччя системи вищої освіти 21 століття**
- **Нагальні проблеми вирішення протиріч системи вищої освіти 21 століття**
- **Вища освіта України в контексті Європейської інтеграції**
- **Інтегровані навчальні курси як основа формування планетарного мислення у майбутніх фахівців ВТНЗ**

ГОЛОВНІ ПРОТИРІЧЧЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ 21 СТОЛІТТЯ

На різних етапах розвитку особистості освітній процес виконує різні функції.

Так:

- в освітній школі – формування та розвиток здатності до навчання, конструюючи, тим самим, процес навченості;
- в ВНЗ – формування і розвиток навченості, що переходить в самонавчання і самовиховання, конструюючи, тим самим, результат навченості;
- в післявузівській освіті – усвідомлена потреба в професійному розвитку, що формує, тим самим, самостійність і відповідальність особистості за результати професійної діяльності та сприяє розвитку професійної суб'єктності.

Висновок

Критерієм ефективності освітнього процесу як процесу спільної діяльності рівноправних суб'єктів є технологічна реалізація системно-синергетично-діяльнісного процесу самовиховання, саморозвитку, самонавчання в їх цілісності і єдності.

Критерієм якості освітнього процесу є реальний приріст, який отримали суб'єкти навчання в своїх потребах, нормах і здібностях (нових психічних утвореннях).

І Сучасна вища освіта недостатньо адаптивно реагує на швидкоплинні потреби суспільства і ринку праці, яке проявляється в тому, що:

цілі підготовки, а також цілі навчальної дисципліни розраховані на існуюче (або минуле) освітнє середовище, а не на планетарний інформаційний простір;

структури змісту підготовки та перепідготовки сформовані по «тунельному» принципу («крокуй за мною»);

педагогічні технології засновані, в основному, на інформаційно-репродуктивних методиках;

педагогічний контроль спрямований на пошук помилок як у педагога, так і учнів (тобто на негатив);

існуючий Державний перелік спеціальностей і професій сформований на вузьку інтерпретацію умінь, навичок, знань.

II Більшість ВНЗ практично не готові до впровадження гнучких навчальних програм підготовки і перепідготовки фахівців.

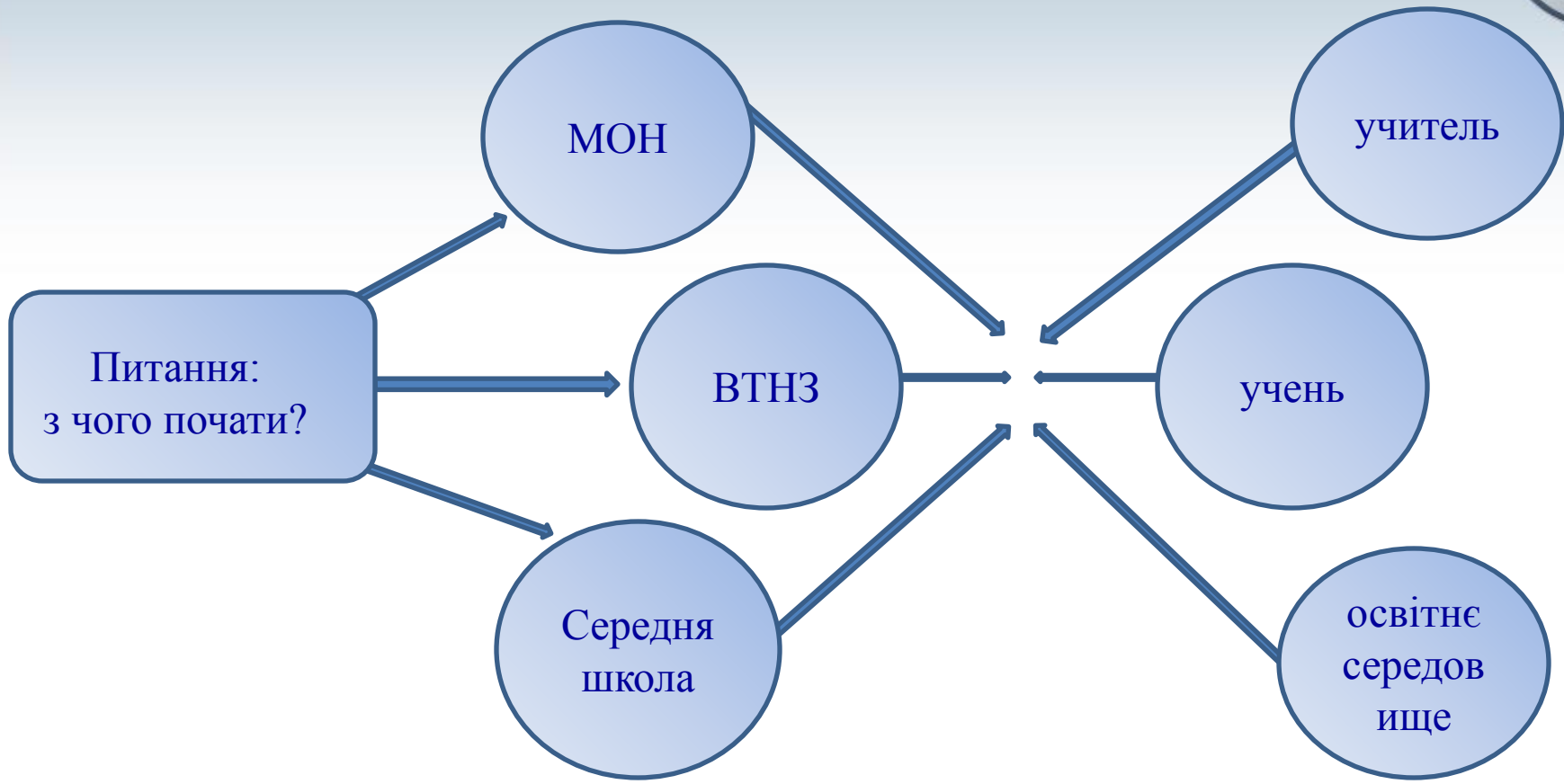
III Існуюча в реальній практиці педагогічна парадигма ототожнення освіти з навчанням не передбачає в педагогічних технологіях активізації процесів сприйняття і розвитку, породжуючи ситуації «знаємо про це», але

- не хочемо (немає мотиву, а значить, активності);**
- не можемо (немає здібностей, щоб проявити їх в дії).**

Висновок

В існуючій системі вищої освіти домінує «перекачування думок педагога в зошит учнів, минаючи їх голови».

Нагальні проблеми вирішення протиріч системи вищої освіти 21 століття

Європейський форум ректорів, який відбувся в Києві (15.09.2011 р.), в якості основної ідеї сформулював проблему підготовки нового викладача для об'єднаної Європи 21 століття, головні вектора діяльності якого полягали б у тому, що викладач ВНЗ повинен вміти:

- приймати оптимальні рішення щодо вибору сучасних педагогічних концепцій для ефективності управлінських рішень професійної діяльності освітнього процесу;
- практично реалізовувати науково-теоретичні та соціально-психологічні концепції формування і розвитку особистості в навчально-виховному процесі підготовки і перепідготовки;
- використовувати психодіагностичні методики і техніки оптимального впливу в процесі професійної підготовки і перепідготовки слухачів.

- 1 Заміна процесного підходу в системі вищої освіти на результативний по ідентифікації результатів освітньої діяльності та кваліфікацій, описаних в термінах компетентностей.
- 2 Заміна особистісно-орієнтованого підходу на системно-синергетичний по формуванню професійної компетентності викладача.
- 3 Дидактичне моделювання як основа компетентнісного підходу до оптимізації особистісно-діяльнісної траєкторії учня.
- 4 Розробка оптимальних критеріїв надійного і валидного діагностичного інструментарію.

ВИСНОВОК

«Тих, у кого ми вчимося, по праву називають нашими вчителями, але не кожен, хто вчить нас, гідний носити це ім'я»

(В. Гюго).

«Щоб стати хорошим викладачем, потрібно любити те, що викладаєш, і тих, кому викладаєш.»

(В. Ключевський)

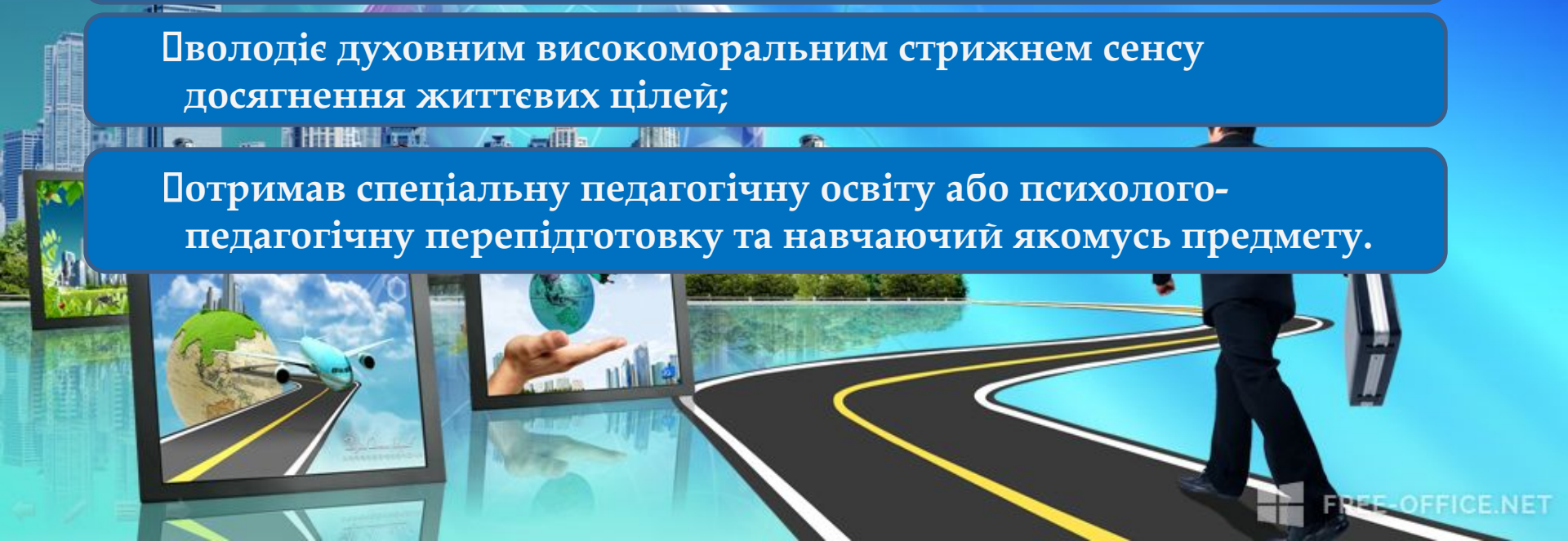
Згідно нормативних документів МОН України викладач, як професійний статус особи в соціумі, розглядається як суб'єкт, що:

▣здійснює найважливішу соціальну функцію - зв'язок часів і спадкоємність поколінь;

▣відчуває себе на вістрі виробничих і соціальних проблем;

▣володіє духовним високоморальним стрижнем сенсу досягнення життєвих цілей;

▣отримав спеціальну педагогічну освіту або психолого-педагогічну перепідготовку та навчаючий якомусь предмету.

Сформульовані завдання дозволяють зробити наступні **ВИСНОВКИ:**

□ Істинний Учитель не стільки той, хто йде в ногу з сьогоdnішнім днем, скільки той, хто випереджає його, «моделюючи» у своїй професійній діяльності завтрашній день.

□ Головним для викладача є не обсяг навчальної інформації, а розвиток у слухачів умінь творчо засвоювати, переробляти і користуватися інформацією з навколишнього інформаційного середовища, що динамічно змінюється

Вища освіта України в контексті Європейської інтеграції

Відомо, що заміна процесного підходу в системі вищої професійної освіти на результативний, пов'язаний з ідентифікацією результатів освітньої діяльності в термінах компетентностей, обумовлена запитом на розвиток вільної, відповідальної, комунікативно активної особистості, яка усвідомлює право вибору і вмє цей вибір здійснювати в умовах постійних змін, приймаючи мінливість не як тимчасову особливість життя, а як сутнісну характеристику власної життєдіяльності, виходячи з основних принципів компетентнісного підходу до системи підготовки та перепідготовки фахівця.

Досліджуючи витoki впровадження результативного підходу в освітній сфері слід відзначити, що розвиток даного підходу в Європі відповідає періоду, коли в 2008 році була схвалена Європейська кваліфікаційна рамка для навчання протягом усього життя, суть якої полягала в тому, що «освітні результати, що беруться за основу підготовки, повинні формуватися лише в термінах компетентностей, які повинні придбати учні», при цьому, «дані компетентності є основою тих кваліфікацій, які надаються випускникам формальної / неформальної освіти роботодавцями – засобами інформальної освіти».

Інтегрування України в Європейський освітній простір і прийняття Кабінетом міністрів України в 2011 р (23.11, № 1341) Національної рамки освітніх кваліфікацій сприяло:

- запровадженню європейських стандартів і принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимоги ринку праці до компетентностей фахівців;
- національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, отриманих фахівцями в Україні;
- налагодженню ефективної взаємодії сфери освітніх послуг на ринку праці;
- забезпеченню гармонізації та норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудових відносинах у відкритому освітньому просторі як просторі, що пов'язано зі зміною внутрішнього образу особистості в процесі усвідомлення цих змін.

Таким чином освітню систему ВНЗ ми будемо розглядати як інтегративно-особистісно-діяльнісну систему, що керується основними законами існування та еволюції біолого-соціально-технічних систем і відповідає:

- залежності розвитку та ефективності функціонування від ступеня її відкритості;
- досягненню цілей;
- запереченню революційного шляху розвитку;
- періодичного еволюційного поштовху (синергетичних коливань);
- співвідношенню випадкового і закономірного;
- домінуванню асиметрії як умови її стабільності, виживанню і еволюції в цілому.

До системоутворювальних факторів управлінської діяльності освітнього процесу відносять:

- цільовий (проектувальний);
- комунікативний (конструювальний);
- змістовно-організаційний (технологічний);
- аналітико-результативний (діагностичний).

Сутність основної гіпотези успішності освітнього процесу – гіпотези «біфуркаційного» механізму розвитку особистості в освітньому процесі полягає в імовірнісній природі нелінійної динаміки формування суб'єктів освітньої системи під час навчально-педагогічного процесу.

Виходячи з того, що домінуюча функція освітнього процесу полягає в заміщенні «тунельної» моделі навчання → «планетарною» (сервісною) моделлю навчання розвитку та виховання, перехід від закритого освітнього середовища до відкритого інформаційного освітнього простору характеризується формуванням умінь студента адаптуватися до змін, що зумовлюються бурхливим розвитком науки і техніки.

Саме тому основна мета інформаційного освітнього середовища полягає у розвитку інтелектуальної сфери, тобто формуванні:

а) інтегрованих умінь студента самостійно здобувати і опрацьовувати інформацію;

б) отримувати і відповідально продукувати із інформації за допомогою попередніх знань, умінь і навичок нові особистісні З!; У!; Н! нестандартно вирішувати проблеми майбутньої професійної діяльності.

Виснов

ОК

Підготовка у профільний ВТНЗ має розглядатися як багаторівнева система динамічних, відкритих, особистісно-розвиваючих і самодостатніх підготовок: соціально-професійних; фундаментально-дослідницьких; гуманітарних.

Формування різних рівнів професійної компетентності має здійснюватися на базах звичайного курсу → розширеного → продвинутого (поглибленого).

Алгоритм впровадження компетентнісно-кредитно-модульного підходу як результат ефективного управління освітнім процесом має включати наступні компоненти:

Мета – розвиток планетарного (дивергентного) мислення у майбутніх фахівців ВНЗ.

Науковий фундамент

- Держстандарти галузей, спеціальностей, спеціалізацій з виходом на систему компетенцій (ключових, загальнонаукових, професійно-орієнтованих, професійних, спеціальних);
- освітньо-кваліфікаційні характеристики та освітньо-професійні програми відповідних спеціальностей; навчальні та робочі навчальні плани.

Науково-теоретичне обґрунтування

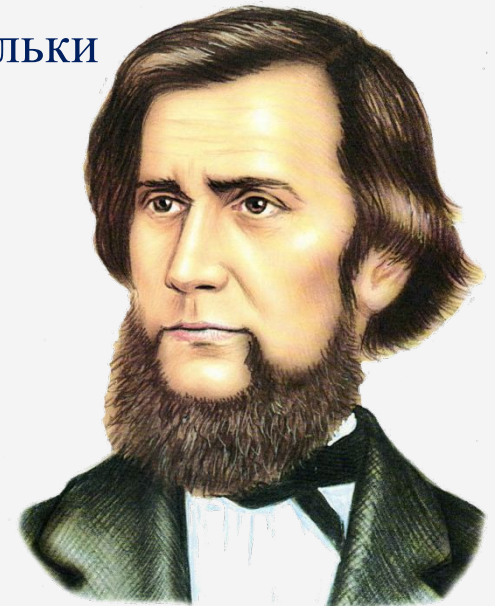
- Концепції ефективності впровадження механізму компетентісно-кредитного підходу до результату підготовки та перепідготовки;
- Побудова дидактичного ланцюжка, що поєднує і науковообґрунтовує структуру, зміст та місце навчальної дисципліни з кількістю кредитів, що відповідають якісному і кількісному наповненню відповідних компетенцій;
- Формування відповідних гіпотез [загальної (теоретично обґрунтованої); часткових (форм, методів, технологій, засобів)] побудови теоретичної моделі підготовки майбутніх фахівців;
- Розробка інтегрованих навчальних курсів (з відповідною зміною структури, місця, цілей, годин) на основі принципів синергетики.; міждисциплінарних та внутрішньодисциплінарних зв'язків; принципів неперервності довузівської, вузівської та післявузівської підготовок;
- Практична реалізація принципів диференціації та інтеграції в навчальний процес професійної підготовки, тобто формування професійних компетентностей за допомогою системи курсів навчальної дисципліни (звичайного, розширеного, продуктивного (поглибленого));
- Основою формування професійної суб'єктності майбутнього фахівця повинна стати наукова самостійна робота студента як основа проникнення світу внутрішнього і зовнішнього у внутрішню мотивацію студента для формування нових психічних новоутворень;
- Формування теоретико-аналітичного стилю мислення за допомогою науково-обґрунтованої фундаментальної теоретичної підготовки.

ВИСНОВ

Основним елементом **КИ** начального процесу стають не знання, а інформація, яка, за допомогою відповідних психолого-педагогічних умов, повинна у студента спроектуватися у його продуктивні знання, інтегровані вміння, професійно-інтелектуальні навички.

Інформація – це ще не знання, знання – це ще не освіта, освіта – це ще не успіх (Ушинський).

Тільки особистість виховує особистість, тільки характер виховує характер (Ушинський).

Інтегровані навчальні курси як основа формування планетарного мислення у майбутніх фахівців ВТНЗ

Психолого-педагогічні умови як фундамент формування планетарного мислення у студентів ВТНЗ в процесі вивчення інтегрованих навчальних курсів:

□ створення мотиваційної настанови на творчу діяльність студентів, що здійснюється через переконання, розвиток інтересу, встановлення зв'язку з життям і майбутньою професійною діяльністю, тобто характер навчальної мотивації, її енергетичний рівень і структура є важливим фактором успішного навчання та професійної діяльності;

□ реалізація спільної діяльності зі студентами, що трансформується у співтворчість за допомогою емоційно-особистісного стилю співробітництва, що можливо бути виконано при умовах:

- створення атмосфери взаємної довіри, поваги і допомоги; взаємної вимогливості і всебічної турботи протягом всього процесу навчання;
- формування спільних цілей та інтересів, які доповнювали б власні та приносили б «завтрашню» радість кожному (А. Макаренко);
- вміння розробляти і перевіряти взаємноприйнятну технологію спільної та самостійної діяльності;
- володіння високою культурою пізнавальної діяльності, прогнозуванням навчальної діяльності в умовах творчої самостійності кожного;
- вміння розробляти систему управління і самоуправління процесом навчання разом зі студентами;

□ розв'язання задач творчого характеру, тобто необхідність формування у студента здібностей самостійно здобувати, систематизувати і генерувати продуктивні знання, інтелектуальні уміння, інтегровані навички, самостійно вирощувати в собі творчу особистість.

Найбільш ефективним видом навчальної діяльності є пізнавальна самостійність – здатність людини без сторонньої допомоги здобувати інформацію з різних джерел, що є необхідним чинником творчої особистості.

До причин. Що вимагають розвитку планетарного мислення у процесі підготовки та перепідготовки, ми відносимо:

- фрагментарність мислення (Ньютонівсько-Картезіанська модель світу);
- механістичне розуміння зв'язків природи, людини, суспільства і держави;
- формування психології буття, деререціональне мислення виступає панівним чинником над чуттєвим мисленням.

Висновок

«Людину у 20–21 століття фактично звели до фізичного тіла, її потреби – до пошуку комфорту за будь-яку ціну».
(В. Андрющенко).

Планетарне мислення – це здатність людини зв'язувати образи, уявлення, поняття за допомогою поєднання відносної рівноваги, які взаємодоповнюють одне одного і утворюють єдиний світогляд, єдиний погляд на природу.

Два етапи становлення планетарного мислення

Перший етап – людина сприймає в природній системі координат (навколишньому середовищі) лише один його рівень і встановлює рівноважний взаємозв'язок саме з ним.

Другий етап (кінець 19 століття) – створення конструкцій з проміжних рівноваг в природознавстві і філософії:

«Осьовий час» (800 – 200 рр. до н. е.);

Зліт природничо-наукової думки еллінізму;

Велика рівновага між розумом і вірою у 8 столітті;

Теорія антропокосмізму, де людина перестає бути центром світогляду усвідомлюючи прагнення не стільки брати, скільки давати (21 століття).

Фундаментальні властивості планетарного мислення:

- Цілісність і опора на само організаційні процеси, де цілісність проявляється в нерозривному зв'язку з ноосферою, тобто має онтологічний і гносеологічний аспекти;
- Зв'язок з хаосом тобто самоорганізація і прагнення до відносної рівноваги є дві сторони упори планетарного мислення на хаотичні стани природних систем.

Таким чином ми маємо, з одного боку, в процесі самоорганізації, з хаосу утворення нових дисипативних структур, які тяжіють до граничної рівноваги, з іншого боку, граничні відносні рівноваги спираються на хаос, який складає основу формування таких рівноваг.

Виснов

OK Планетарне мислення являє собою третій ступінь у розвитку ноосфери, де перший ступінь – репродуктивне мислення, другий – продуктивне.

Найбільш важливими рисами планетарного мислення вважаються:

□ Взаємодія ядер філософії, релігії, природознавства, науки, що виявляється за допомогою їх самоорганізації;

□ Цілісність, яка виражається в енергетичній взаємодії людини з навколишнім середовищем;

□ Планетарно-космічний масштаб думок філософської системи, наукових теорій, орієнтованих на загально космічну єдність.

Висновок

Упровадження ноосферної освіти (сфера розуму) та планетарного мислення у практику сучасних навчальних закладів дозволяє врахувати всі форми повноти природи: гносеологічну і онтологічну, становлячи таким чином єдиний цикл, що рівноважно доповнюють один одного.

**ДЯКУЮ ЗА
УВАГУ!**

